

STORTINGET

Innst. 264 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:122 S (2017–2018)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri

Til Stortinget

Sammendrag

Næringsmiddelindustrien er en stor og viktig del av fastlandsindustrien som er avhengig av stabile og gode rammevilkår. Næringsmiddelindustrien er en mangfoldig industri for produksjon av matvarer både fra landbruk og fiske samt drikkevarer.

I industrimeldingen (Meld. St. 27 (2016–2017)), som Stortinget behandlet våren 2017, jf. Innst. 453 S (2016–2017), er næringsmiddelindustrien i for liten grad omtalt.

For utviklingen i norsk næringsmiddelindustri er det etter forslagsstillernes mening nødvendig med et kontinuerlig arbeid for å styrke industrien, øke selvforSyningsgraden av næringsmidler og sikre økt verdiskaping med utgangspunkt i primærjordbruket. Derfor mener forslagsstillerne det er behov for en egen stortingsmelding om næringsmiddelindustrien.

Det er avgjørende viktig at en slik melding omhandler forhold i andre deler av verdikjeden for mat som påvirker næringsmiddelindustrien. Rekruttering av tilstrekkelig arbeidskraft og arbeidskraft med riktig type kompetanse er en utfordring for næringsmiddelindustrien i dag. Det er derfor viktig at meldingen ser næringsbehov opp mot de tilbudene som gis innenfor

norsk skole og høyere utdanning. Som mange andre bransjer vil næringsmiddelindustrien møte på helt nye muligheter innenfor teknologien, bl.a. som følge av automatisering. En vurdering av hvilke utfordringer og muligheter som ligger i fremtidens produksjonsmåter, vil være en naturlig del av en slik melding. Næringsmiddelindustrien er utsatt for endringer i skatte- og avgiftspolitikken. Virkningen av endringer i skatte- og avgiftspolitikken for denne industrien bør belyses nærmere. Næringsmiddelindustrien påvirkes sterkt av maktforholdene i verdikjeden for mat. En sentral del av en slik melding vil være å se på hvordan konkurranseforholdene i verdikjeden for mat påvirker muligheten til å drive innovativ og lønnsom næringsmiddelindustri i Norge.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Mathias Bernander, Margunn Ebbesen, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Christer Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Kjell-Børge Freiberg og Morten Ørsal Johansen, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til

representantforslaget om at Stortinget skal be regjeringen legge fram en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri. Næringsmiddelindustrien er vår største fastlandsindustri, og sysselsetter om lag 51 000 mennesker innen landbasert industri, sjømatbasert industri og drikkevareindustrien. Næringsmiddelindustrien representerer dermed et mangfold av bedrifter som er etablert over hele landet, og er av stor betydning for landets verdiskaping. Bedriftene foredler råvarer fra bl.a. norsk landbruk og fiskerier og er derfor av vesentlig betydning også for primærnæringene. Komiteen viser til at næringsmiddelindustrien i liten grad ble omtalt i regjeringens industrimelding, som ble behandlet i Stortinget våren 2017, jf. Meld. St. 27 (2016–2017) og Innst. 453 S (2016–2017). Komiteen er kjent med at næringsmiddelindustrien er en konkurranseutsatt næring som er avhengig av langsiktige, forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser. Denne industrien står sentralt innen bioøkonomien og i det grønne skiftet, og komiteen ser det derfor som viktig å legge til rette for økt verdiskaping og fremtidsrettede arbeidsplasser i næringen. Økt produksjon og verdiskaping med utgangspunkt i verdikjedene for mat vil etter komiteens syn være en naturlig del av løsningen knyttet til globale utslipps- og ressursutfordringer, samtidig som det gir fastlandsøkonomien flere ben å stå på.

Komiteen viser videre til seminaret som ble arrangert av næringskomiteen 12. april 2018, der en rekke aktører var invitert for å komme med sine innspill til forslaget om å utarbeide en egen stortingsmelding om næringsmiddelindustrien. Komiteen har merket seg at det på seminaret ble gitt stor støtte til at det skal utarbeides en stortingsmelding om næringsmiddelindustrien, og at det også ble gitt uttrykk for at en slik stortingsmelding bør omhandle både landbasert og sjøbasert næringsmiddelindustri.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter at det legges fram en stortingsmelding om næringsmiddelindustrien, som omhandler både landbasert og sjøbasert næringsmiddelindustri.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri som omhandler både landbasert og sjøbasert næringsmiddelindustri.»

Komiteen viser til at Stortinget tidligere har uttrykt tydelige ambisjoner om å øke norsk landbasert matproduksjon. Komiteen viser i den forbindelse til at en samlet næringskomite i forbindelse med behandlingen av regjeringens landbruksmelding våren 2017

slo fast at «formålet med å øke matproduksjonen er å øke selvforsyningsgraden, styrke beredskapen og dekke etterspørselen», jf. Meld. St. 11 (2016–2017) og Innst. 251 S (2016–2017). Også innen sjømatnæringen har Stortinget uttrykt ambisjoner om å øke verdiskapingen og foredlingen av norske råvarer, jf. stortingsmeldingen om en konkurransekraftig sjømatindustri, som ble behandlet i Stortinget våren 2016, jf. Meld. St. 10 (2015–2016) og Innst. 215 S (2015–2016).

Komiteen mener en melding om næringsmiddelindustrien må adressere hvordan industrien kan sikres tilgang på norske råvarer av tilstrekkelig volum og høy kvalitet fra både fiskeri og landbruk, slik at norske forbrukere kan sikres trygg mat i tråd med etterspørselen. Komiteen mener forutsigbarhet for tilgang på norske råvarer som grunnlag for investeringer i næringsmiddelindustrien må være et sentralt tema som besvares i stortingsmeldingen.

Komiteen ser det også som viktig at meldingen adresserer utfordringer knyttet til rekruttering av arbeidskraft, med riktig type kompetanse. Det vises til at NHO Mat og Drikke i seminaret i komiteen den 12. april 2018 ga uttrykk for at seks av ti bedrifter har i stor eller noen grad et udekket kompetansebehov.

Komiteen merket seg at det på seminaret i næringskomiteen ble uttrykt stor bekymring for den økte konsentrasjonen av makt i dagligvarebransjen, noe som påvirker næringsmiddelindustrien i stor grad. Komiteen ser det som viktig at det raskt blir iverksatt tiltak for å motvirke dette, og viser i den forbindelse til Dokument 8:170 (2017–2018) med forslag om å balansere makten i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Representantforslaget er nå til behandling i næringskomiteen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, ønsker å peke på at de generelle rammebetingelsene for næringslivet i Norge er det viktigste også for næringsmiddelindustrien. Forbedrede rammevilkår og fortsatt fokus på forenkling vil også fremover være det som best legger til rette for et styrket næringsliv og en styrket næringsmiddelindustri. Som de fleste bransjer i Norge er også næringsmiddelindustrien midt oppe i en krevende omstilling. For å klare denne omstillingen og samtidig drive innovasjon er det flertallets klare oppfatning at tilpasningene i skatte- og avgiftssystemet har fremmet veksten og omstillingen.

Flertallet merker seg at regjeringens forenklingsarbeid fortsetter, og mener dette vil bidra til at også næringsmiddelindustriens omstilling fortsetter og at innovasjonstakten øker. Videre vil flertallet også peke på at Stortinget nylig har behandlet en melding som tar opp mange av de utfordringene næringsmiddelindus-

trien er opptatt av, jf. Meld. St. 11 (2016–2017) Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon. Det har videre også nylig vært høringsfrist på to rapporter fra Nærings- og fiskeridepartementet som berører samme type problemstillinger: Rapport om etableringshindringer i dagligvaresektoren og Utredning inngrepshjemmel mot ensidige handlinger. Flertallet forutsetter at disse rapportene vil være med i vurderingene for de tiltakene som regjeringen vil foreslå å iverksette for å styrke konkurransen i verdikjeden for mat (jf. Stortingets vedtak i Innst. 155 S (2014–2015)). Videre merker flertallet seg at regjeringen har varslet at det er satt i gang arbeid med en melding om handelsnæringsen, og flertallet forutsetter at denne meldingen også vil berøre næringsmiddelindustrien.

Komiteen viser til at næringsmiddelindustrien er en viktig del av de få komplette verdikjeder vi har i Norge. Næringsmiddelindustrien har høyt investeringsnivå i norsk fastlandsindustri og er en konjunkturavhengig næring.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at problemstillingen om maktforholdet i dagligvarekjeden bare utgjør en liten del av de rammevilkårene som er viktige for næringsmiddelindustrien.

Komiteen viser til at næringsmiddelindustrien produserer mat og drikkevarer. Det stilles derfor strenge krav til matvaretrygghet, og det innebærer et omfattende kontrollregime. Videre er det en tett kobling og et gjensidig avhengighetsforhold mellom primærproducentene og næringsmiddelindustrien som skiller næringsmiddelindustrien fra øvrig industri. utfordringer rundt rekruttering og ikke minst potensialet for automatisering gjør at en aktiv politikk for denne delen av industrien er særlig viktig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har stor tro på fremtidens næringsmiddelindustri i Norge og mener en helhetlig og tydelig politikk for dette er avgjørende for å lykkes i et stadig tøffere marked med press på importvernet og økende grensehandel.

Disse medlemmer viser til konsekvensene ved den kraftige økningen i sukkeravgiften som et eksempel

på hvor galt det kan gå om man ikke har en helhetlig tilnærming til politikken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at forslagsstillerne i sin begrunnelse blant annet viser til at næringsmiddelindustrien påvirkes sterkt av maktforholdene i verdikjeden for mat, og at de mener at en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri må adressere denne problemstillingen. Flertallet viser til at det samme problemkomplekset også er utgangspunkt for forslagene som fremmes i Dokument 8:170 S (2017–2018), og at det derfor ikke er nødvendig å belyse utfordringer rundt maktforholdene i verdikjeden for mat i en stortingsmelding i tillegg til Stortingets behandling av et representantforslag om å innføre en lov om god handelsskikk. Ut fra dette og øvrige merknader til saken mener flertallet at det ikke er behov for en egen stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri nå.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri som omhandler både landbasert og sjøbasert næringsmiddelindustri.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:122 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 8. mai 2018

Geir Pollestad

leder

Terje Aasland

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Nærings- og fiskeridepartementet v/næringsminister Torbjørn Røe Isaksen til næringskomiteen, datert 15. februar 2018****Dokument 8:122 S (2017-2018) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri**

Jeg viser til brev datert 06.02.2018 der Næringskomiteen ber om nærings- og fiskeridepartementets vurdering av Dokument 8:122 S (2017-2018) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Sigbjørn Gjelsvik, Geir Adelsten Iversen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om norsk næringsmiddelindustri. Svaret er utarbeidet i samråd med Landbruks- og matdepartementet.

Om representantforslaget

Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri.

Jeg deler representantenes syn om at næringsmiddelindustrien er en viktig del av fastlandsindustrien. I perioden 2006 - 2017 har sysselsettingen i næringsmiddelindustrien ifølge SSB økt med om lag 3 600 personer, mens den for industrien er redusert med 30 600 i samme periode. I perioden 2006 - 2017 har verdiskapingen i næringsmiddelindustrien også økt mer enn i industrien for øvrig. Dette tyder på at de samlede rammebetingelsene for næringsmiddelindustrien i Norge er gode.

Den jordbruksbaserte næringsmiddelindustrien omsetter og bearbeider i hovedsak norske jordbruksråvarer og norsk jordbruk er avhengig av næringsmiddelindustriens konkurransekraft. Produksjonskapasiteten er i stor grad dimensjonert ut fra tilgang på norskproduserte råvarer og salg til hjemmemarkedet. Industrien er basert på stabile og langsiktige tilførsler av norske jordbruksråvarer og forutsigbare og fleksible rammevilkår for import av råvarer som ikke produseres i norsk jordbruk. Jeg vil for øvrig minne om at den eksportrettede sjømatbaserte industrien er en viktig del av del av næringsmiddelindustrien..

For næringsmiddelindustrien er det som for resten av industrien summen av rammebetingelser som er avgjørende for utvikling og verdiskaping. Helt siden tiltredelsen i 2013 har regjeringen hatt som mål å forbedre de generelle rammebetingelsene for alt næringsliv i Norge og bidra til en langsiktig omstilling av norsk næringsliv. Når vi endrer generelle rammevilkår som skatter, avgifter, infrastruktur, arbeidsreguleringer og andre regelverk for å styrke næringslivet, er det av stor betydning for næringsmiddelindustrien.

Regjeringen har i statsbudsjett for 2018 redusert de samlede skatter og avgifter med 24 mrd. kroner sammenliknet med 2013. Dette bidrar til å fremme vekst, omstilling og investeringer i næringslivet. Vi fjerner eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner gradvis fra 2019. Dette bidrar også til å stimulere til nye investeringer og omstilling i næringsmiddelindustrien.

Mange bedrifter innenfor næringsmiddelindustrien er relativt små. For dem er forenkling viktig. Siden 2011 har vi forenklet bort 15 mrd. kroner av næringslivets årlige kostnader med å oppfylle lover og regler. Regjeringen har store ambisjoner om ytterligere forenkling.

Jordbrukspolitikken ble behandlet i Meld. St. 11 (2016-2017) *Endring og utvikling - En fremtidsrettet jordbruksproduksjon*. Regjeringen baserer hovedlinjene i jordbrukspolitikken på forståelsen som flertallet i Stortinget har stilt seg bak i forbindelse med behandlingen av denne meldingen. Det er bred enighet om de grunnleggende målene i jordbrukspolitikken når det gjelder matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Regjeringen har som mål å øke matproduksjonen og styrke jordbruket sin konkurransekraft. De landbrukspolitiske virkemidlene skal innrettes slik at de innenfor økonomiske, miljømessige og handelspolitiske rammer bidrar til økt produksjon der det er muligheter og marked for det. Den grunnleggende virkemiddelbruken i jordbrukspolitikken som jordbruksavtalesystemet, importvernet, markedsbalanseringen og økonomiske virkemidler videreføres og sikrer råvareproduksjon i Norge. Regjeringen vil fortsette arbeidet for å skape et levedyktig jordbruk som legger til rette for økt matproduksjon og lønnsom drift i hele landet. Regjeringen vil styrke grunnlaget for et konkurransedyktig jordbruk gjennom å fremme investeringer og bruk av ny teknologi for å redusere kostnadene. Regjeringen vil føre en landbrukspolitikk med utgangspunkt i at bønder er selvstendig næringsdrivende med muligheter og ansvar for å organisere driften slik de selv er best tjent med og dermed gi bonden større næringsfrihet. Dette gir det beste grunnlaget for stabile leveranser av råvarer til næringsmiddelindustrien.

All mat som produseres og omsettes i Norge skal være trygg. Norge har et godt regelverk, som i all hovedsak er harmonisert gjennom EØS-avtalen. Vi har også en god forvaltning innenfor mattrygghetsområdet. Regje-

ringen vil arbeide videre med å forenkle regelverk og fjerne unødvendige forbud og reguleringer, der dette ikke strider mot mattrygghetshensyn og er innenfor handlingsrommet i EØS-avtalen.

I representantforslaget vises det til at innovasjonstakten i næringsmiddelindustrien har økt og betydningen av forskning og utvikling understrekes. Regjeringen satser på næringsrettet forskning og innovasjon for å utvikle hele bredden av industrien. Vi bruker i 2018 over 9 mrd. kroner på næringsrettet FoU, inkludert skattefradrag gjennom Skattefunn og Kapitalfunn. Det er i overkant av 4,3 mrd. kroner mer enn i 2013. En rekke virkemidler for støtte til forskning og innovasjon er tilgjengelige for næringsmiddelindustrien. I Skattefunn er det for 2017 for eksempel registrert budsjetterte skattefradrag til FoU innenfor næringsmiddelrelaterte næringer på over 1 mrd. kroner. Gjennom virkemidlene i Forskningsrådet er det bevilget FoU-støtte på 264 mill. kroner i 2017 til næringsmiddelindustrien. Innovasjon Norge ga tilsagn om lån og tilskudd til næringsmiddelrelaterte næringskategorier for 3,6 mrd. kroner for 2016.

I representantforslaget vises det til at næringsmiddelindustrien som andre bransjer, møter nye muligheter innenfor teknologien og digitalisering. Jeg vil vise til at dette var et av hovedtemaene i Meld. St. 27 (2016-2017) *Industrien - grønnere, smartere og mer nyskapende*, og der visjonen er at Norge skal være en ledende industri- og teknologinasjon. I meldingen har vi en grundig drøfting av hvordan industripolitikken kan bidra til at hele industrien kan utnytte mulighetene som er ved digitalisering, automatisering og andre muliggjørende teknologier. Satsingen på næringsrettet FoU er sentralt i denne sammenheng. Vi er også godt i gang med strategiprosessen for økt digitalisering i hele bredden av næringslivet - Digital21. Vi håper at arbeidet vil gi oss gode råd og anbefalinger om hvordan næringslivet kan lykkes med digitalisering når arbeidet ferdigstilles i september 2018.

Jeg er enig i betydningen av tilstrekkelig rekruttering av arbeidskraft og kompetanse innenfor næringsmiddelindustrien. Regjeringen har høye ambisjoner for Norge som kunnskapsnasjon. Vi satser på livslang læring, fagskoleutdanning, lærlinger, realfag og teknologisk kompetanse. Vårt arbeid med å legge til rette for mer og bedre samarbeid mellom næringsliv og utdanningsinstitusjoner er viktig for alle deler av industrien.

Representantene peker på at næringsmiddelindustrien er utsatt for endringer i skatte- og avgiftsopplegget. Økte avgifter på sjokolade og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer for 2018 er resultatet av en budsjettavtale. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med en stortingsmelding om handelsnæringen der utfordringer knyttet til blant annet netthandel og konkurranse er tema vi tar sikte på å belyse.

I representantforslaget vises det også til maktforholdene i verdikjeden for mat og herunder innenfor dagligvarehandelen. Jeg vil bemerke at effektiv konkurranse er viktig for å oppnå lave priser og godt utvalg. Hvordan konkurransen er får dermed betydning for innovasjonsgraden i verdikjeden for mat. Nærings- og fiskeridepartementet har sendt på høring to utredninger som omhandler konkurranse og effektivitet i dagligvaremarkedet - *Rapport om etableringshindre og Utredning innngrepshjemmel mot ensidige handlinger* - med høringsfrist 15. mars 2018. Innspillene som mottas i høringen vil være viktige for videre vurderinger av mulige tiltak for styrke effektiviteten og konkurransen i verdikjeden for mat.

Vi er godt i gang med oppfølgingen av industrimeldingen og vi vil ha høy prioritet i gjennomføring av viktige tiltak for industrien i 2018. Vi har en nærings- og industripolitikk som gir godt grunnlag for utvikling i alle deler av industrien og en landbrukspolitikk som gir grunnlag for en betydelig næringsmiddelindustri i Norge. Jeg vurderer med bakgrunn i dette at det ikke er behov for å starte opp et arbeid med en stortingsmelding om norsk næringsmiddelindustri nå.

